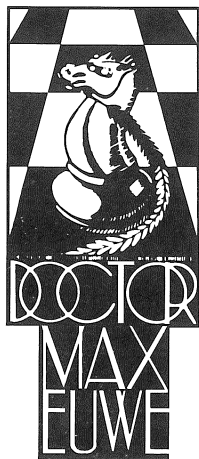

NIEUWSBRIEF

*Santa Theresa de Avila
houtsnede, Valencia 1513*

nummer 46
zomer 1998

kwartaal-
uitgave

Drukkerij
Van Spijk BV
Venlo
ISSN
0927-9768

Geopend:
dinsdag t/m
vrijdag + de
1ste zaterdag
van de maand,
10.30-16.00 uur.

MAX EUWE - CENTRUM

POSTBUS 11513
MAX EUWEPLEIN 30A

1001 GM AMSTERDAM
Tel. 020 - 625 70 17

BESTUUR

E.J. Petersma, voorzitter
J.A. Haasbroek, secretaris
N.D. Oud, penningmeester

H. Böhm
H. Ree
K. Sterrenburg
G. Valk

Adviseur Fondswerving: J. van Rijn
Adviseur Museum/Bibliotheek: L.C.M. Diepstraten

Adviseur Topschaak: J.H. Timman
Adviseur Wetenschapszaken: J.H. van den Herik
Bibliothecaris: F.F. Verbeek
Financieel administrateur: F. Bakkes
Schaaktechnisch medewerker: A.C.M. Sibbing
Secretariaat: E.E. Dirksen
Vrijwillige medewerkers: A. van Dijk, P.J. van der Horst,
A.R.C. Houthuijzen, H.C. van Keulen, H.J.M. Leeners,
T. Oei, J.G. Pauptit, D. van Rappard, H. Vinke, W.G. Vijvers

REDACTIONEEL

Elders in dit nummer treft u een lijst van namen aan, personen die zo edelmoedig waren tot het nieuwe *Comité van aanbeveling* toe te treden. Onbaatzuchtig zetten zij zich op deze wijze in om het Max Euwe-Centrum te doen overleven, in elk geval het jaar 2001 te halen, het jaar waarin het MEC het feit hoopt te vieren dat Euwe dan honderd jaar geleden is geboren.

In dit nummer ook een terugblik van onze secretaris, Joop Haasbroek, over het geslaagde *schaakfestival* dat 27 juni jongstleden op het Max Euweplein werd georganiseerd. Gewoontegetrouw treft u recensies van Ton Sibbing aan: boeken over openingen, middenspel en eindspel, toernooien en diversen. In de rubriek 'Onder de loop' schrijft Leo Diepstraten ditmaal over het onderwerp *Schaken en religie*.

Errit Petersma

VRIJWILLIGER GEZOCHT

Het Max Euwe-Centrum zoekt nog steeds een vrijwilliger voor de functie van plaatsvervangend secretariaatscoördinator. Het gaat om de volgende werkzaamheden: typen op de pc, opstellen van brieven, rapporten en contracten, beantwoorden van de telefoon, ontvangen van gasten. Gevraagd worden goede typevaardigheid en kennis en ervaring met het werken op een pc (tekstverwerking en database), goede kennis van de Nederlandse taal en minimaal Engels in woord en geschrift. Enige kennis van de schaaksport is welkom.

De kandidaat dient bereid te zijn om minimaal drie halve dagen per week te werken. Onkosten worden vergoed. Belangstellenden kunnen inlichtingen inwinnen bij Errit Petersma (020-6845514). Schriftelijke reacties tot 1 oktober naar het Max Euwe-Centrum, Postbus 11513, 1001 GM Amsterdam, t.a.v. de secretaris.

FDC-SCHAAKFESTIVAL

Op zaterdag 27 juni jongstleden vond het zevende schaakfestival op het Max Euweplein plaats. De eerst vijf keren was de VSB de sponsor van dit evenement. Vorig jaar was er geen sponsor en heeft het Max Euwe-Centrum de continuïteit gewaarborgd door het feest 'op goedkope basis' - dat wil zeggen met de belangeloze medewerking van een aantal bevriende professionele schakers - zelf te financieren. Dit jaar konden we gelukkig onze nieuwe sponsor begroeten: FDC-hypotheekadviseurs. De directie had haar busje ter beschikking gesteld van de organisatie. Het programma bood de bezoekers wederom diverse activiteiten:

- simultaan schaken en kloksimultaan spelen tegen bekende schakers als Hans Ree, Hans Böhm, Jeroen Bosch en Rob Hartoch;
- snelschaken tegen 'de beer';
- schaakprogramma voor de jeugd, verzorgd door de jeugdcommissie van de Schaakbond Groot-Amsterdam, waaronder het 'kilo-toernooi': kinderen werden ingedeeld op basis van hun gewicht;
- demonstratie snelschaaktoernooi met bekende jeugdspelers;

- twee openbare schaaklessen door Lex Jongsma;
- wedstrijd oplossen van een schaakprobleem;
- vertoning videobanden in het Centrum.

Daarnaast speelde onze inmiddels beroemde jeugdspeelster Bianca Muhren simultaan tegen relaties van de sponsor FDC.

De bezoekers lieten zich aanvankelijk niet door de regen verjagen. Toen deze zijn activiteiten echter verdrievoudigde, gaven velen zich gewonnen en verdween de drukte op het plein. Alleen de echte schakers bleven het bord trouw. Zo kon Hans Böhm aan het einde van de middag toch nog onder redelijke belangstelling de prijzen voor de oploswedstrijd bekendmaken. Het Centrum trok deze keer een record aantal bezoekers: meer dan 150 personen bezochten het Centrum. Het pleinfestival was opnieuw een groot succes, mede dankzij de belangeloze medewerking van de vrijwilligers van het MEC.

Joop Haasbroek

FINANCIËN

De Stichting Max Euwe-Centrum wordt financieel (op weg naar het jaar 2001) ondersteund door

FDC-hypotheekadviseurs, Paardekooper & Hoffman Accountants en Belastingadviseurs en de **Gemeente Amsterdam**

alsmede door

Aegon
Akzo Nobel
Aon
Beheermaatschappij Burger Hofhoek
Bouwfonds Cultuurfonds
ChessBase
DTZ Zadelhoff
Getronics
Grotsche Bierbrouwerij Nederland
Hoogovens Corporate Services
IBM Nederland
IHC Caland
ING Nederland
Interpolis
De Lage Landen International
McAfee
Milford-Van den Berg Corporate Design
Moret Ernst & Young
Nederlandse Gasunie
Nedship Bank
Nationale Investeringsbank
New In Chess
PRC-Bouwcentrum
Océ-Nederland
Rabobank Nederland
Schröder
Van Spijk Drukkerij
Tasc
TBI Holdings
Vector Aandrijftechniek

COMITÉ

Comité van aanbeveling

Prof.dr. H.P. Barendregt, hoogleraar theoretische informatica

Dr. D. Dolman, ex-voorzitter Tweede Kamer

Dr. B. de Gaay-Fortman, voormalig lid Tweede Kamer

Mr. F.H.G. de Grave, minister van Defensie

Prof.dr. A.D. de Groot, emeritus-hoogleraar psychologie

Prof.dr. H.J. van den Herik, hoogleraar informatica

Prof.dr. J.W. van Hulst, emeritus-hoogleraar theoretische pedagogiek

A. Karpov, FIDE-wereldkampioen

Prof.dr. J.G. Lambooy, hoogleraar economische geografie

Mevrouw E. Lammers, regisseuse, kleindochter van Euwe

Mr. S. Patijn, burgemeester van Amsterdam

Drs. E. van Thijn, ex-burgemeester van Amsterdam

J.H. Timman, internationaal grootmeester

Dr. D.K.J. Tommel, ex-voorzitter KNSB

H.A. Wille, ex-voorzitter KNSB

BIBLIOTHEEK

ONDER DE LOEP

(In deze rubriek wordt door L.C.M. Diepstraten een boek, een thema of een gedeelte uit de MEC-bibliotheek voor het voetlicht gebracht.)

‘Schaken en religie’ is het thema waarover we het deze keer willen hebben. Vandaag de dag kan men zich afvragen wat schaken eigenlijk met religie van doen heeft, maar er zijn tijden geweest waarin deze relatie nogal gevoelig lag. Er is in talloze boeken over geschreven. Het meest merkwaardige is wel het werk van Gerhard Josten, *Hemel en Aarde*, waarin hij het ontstaan van het schaakspel afleidt uit het Gilgamesch-epos. Het gaat

hierbij om de verhouding tussen goden en mensen. Op het schaakbord zouden in zijn visie de pionnen de mensen voorstellen en de stukken op de onderste en bovenste rij de goden. De mens zou aan God gelijk willen zijn. Dit lukt hem door een van deze rijen te bereiken: promotie. Josten ziet in dit epos uit circa 2300 voor Christus de voorloper van het schaakspel in Mesopotamië ontstaan. Tot nu toe heeft hij voor deze theorie weinig aanhang gevonden.

Islam

De relatie tussen het spel en de godsdienst komt vaak in negatieve zin tot uiting. Al heel vroeg in de schaakgeschiedenis komen er vragen op van betrekking tot het spel zelf en tot de gebruikte stukken. Sinds de opkomst van de islam is het de moslims verboden te spelen met dobbelstenen. Dat gold ook voor het vroege christendom. Als men zich realiseert dat de vroegste vormen van het schaakspel (chaturanga) nog met dobbelstenen werden gespeeld, kan men zich deze afwijzende houding tegenover dit spel voorstellen. Ook al waren de dobbelstenen al lang verdwenen, het schaakspel is nog lange tijd verdacht geweest in religieuze kringen, zowel van islamitische als van christelijke signatuur.

Een andere reden om het spel negatief te beoordelen hadden de moslims aanvankelijk door de traditie dat geen levende wezens mochten worden afgebeeld, omdat dit als idolatrie werd beschouwd. Overigens zou dit nergens in de Koran te vinden zijn, maar slechts berusten op een islamitische traditie. Dat zou de reden zijn waarom de schaakstukken die later door de Arabieren in gebruik zijn genomen, een heel abstracte vormgeving hebben gekregen, waardoor de gelijkenis met levende wezens is weggewerkt. Er zijn trouwens auteurs die zeggen dat het verbod op het afbeelden van levende wezens alleen betrekking zou hebben op heilige zaken en dat er vooral in de kunst wel mensen en dieren tot uitbeelding zijn gebracht in de moslimwereld. De abstracte vormgeving zou veel meer een praktische bedoeling hebben gehad van het eenvoudiger hanteren en gemakkelijker produceren. Hoe het ook zij: dit soort vraagtekens bij het schaakspel werden het eerst gesteld in de religie.

Christendom

Toen het schaakspel naar Europa kwam, kreeg vooral de christelijke kerk met dit fenomeen te maken, dat nota bene door Arabieren in het Westen werd geïntroduceerd, zoals bekend omstreeks 700 na Christus in Spanje en niet veel later in Italië. Overigens zou pas in 1061 een brief van Petrus Damiani, kardinaal van Ostia, het oudste schriftelijke bewijs leveren van het bestaan van het schaakspel in Italië. Deze brief hield tevens de veroordeling van het schaakspel in door de kardinaal, die de bisschop van Florence ervan beschuldigde schaak gespeeld te hebben. Ook Damiani rekende het schaakspel tot de dobbelspelen, maar meer nog veroordeelde hij de bisschop van Florence, omdat hij om geld had gespeeld. Dat gebeurde nog geruime tijd voor de kruistochten naar

het Heilige Land, maar het is niet onmogelijk dat hierin de afkeer van de christenen voor de mohammedanen meespeelde.

Het waren de Saracenen die hun 'nationale spel' in Italië hadden geïntroduceerd, zij die in 846 de graven van Sint Petrus en Sint Paulus voor de muren van Rome hadden geplunderd. Kon er wel iets goeds van deze mohammedanen worden verwacht? Kort na de brief van Petrus Damiani zou Odo, de bisschop van Parijs in een herderlijk schrijven hebben gesteld dat priesters geen bord en stukken in hun woningen mochten hebben. De bisschop van Sully verbood in 1208 het schaakspel voor de gehele geestelijkheid, maar Lodewijk IX, de Heilige, ging dat nog niet ver genoeg. Hij verbood het spel in 1254 ook voor leken. De concilies van Parijs (1212), Trier (1310) en Würzburg (1329) hielden zich zelfs met het schaakspel bezig en verbooden het, waarna ook de Russisch-orthodoxe kerk het als heidens spel verbood.

Er was ook in de regels van het spel iets dat voor de Kerk aanstoot gaf. Dat de pion of boer tot dame kon promoveren zou betekenen dat de koning verscheidene vrouwen kon hebben, hetgeen de Kerk als immoreel veroordeelde. Deze verfoeilijke gewoonte van de mohammedanen keurde men ten strengste af. Alleen kenden de mohammedanen geen dame in het schaakspel. Dat was bij hen de vizier of ferz. Pas toen omstreeks de elfde eeuw in Italië en Spanje de vizier tot dame werd, ging dit probleem zich voordoen.

Het tijt keert

Diverse verboden door de Kerk hebben zich tot in de dertiende eeuw voorgedaan, maar hoe algemeen deze werden aanvaard valt te bezien. De monniken van de kloosters bij Tegernsee (Ruodlieb tussen 1030 en 1060) en in Einsiedeln uit ongeveer dezelfde tijd zagen er geen been in het schaakspel te beschrijven en te verbreiden.

Later keerde het tij, als we rond 1275 bij Jacobus Cessolis uitkomen. Deze dominicaner monnik in Lombardije zette toen op verzoek van vele van zijn collega's zijn preken op schrift in *Solatium de ludo scacchorum* (De troost van het schaakspel), oftewel *Libellum de moribus hominum, et officiis nobilium ac popularium*, waarin hij door middel van het schaakspel 'de zeden van de mensen en de plichten van de edelen en de burgers' verduidelijkt en tevens de regels van het spel uiteenzet.

In de late Middeleeuwen is er dan het gedicht van Marcus Hieronymus Vida (1490-1566), *Sacchia Ludus*. Hij was al in zijn jeugd dichter en schrijver. Als beschermeling van Leo X werd hij prior van San Silvestro in Frascati. In 1513 schreef hij zijn beroemd geworden werk en in 1532 benoemde paus Clemens VII hem tot bisschop van Alba. Kennelijk waren in die tijd de bezwaren van de Kerk tegen het schaakspel verleden tijd. Het is opmerkelijk dat de Heilige Theresia van

Avila (1515-1582) in Spanje in 1944 is uitgeroepen tot de patroonheilige van het schaakspel. Dat was niet zo maar. In haar geschrift *De weg der volmaaktheid* stelt zij menigmaal het schaakspel als voorbeeld en zij zou ook een geduchte tegenstandster zijn geweest. Zij zou het spel uitstekend hebben beheerst. Hoewel kloosterzuster speelde zij schaak tijdens haar talloze reizen door heel Spanje voor het bezoek aan de diverse karmelietessen-kloosters.

Dat beroemde bisschoppen en pausen het schaakspel uitstekend beheersten is intussen genoegzaam bekend. Een der sterksten onder hen was natuurlijk Ruy Lopez de Segura (circa 1530-1580), de bisschop van Zafrá in Spanje, wiens naam verbonden blijft aan de Spaanse opening en die lange tijd als de sterkste speler ter wereld gold. Als laatste voorbeelden vermelden wij de twee laatste pausen: Joannes Paulus I (1912-1978) en zijn opvolger, de huidige paus Joannes Paulus II (geb. 1920), van wie behalve partijen ook schaakproblemen bekend zijn. Van zijn voorganger is de volgende partij bekend, door hem met de witte stukken gespeeld damegambiet.

1. d4, d5 2. c4, e6 3. Pf3, Pf6 4. Pc3, c6 5. e3, Pbd7 6. Ld3, dc4: 7. Lc4:, b5 8. Ld3, a6 9. e4, c5 10. e5, cd4: 11. Pb5:, ab5: 12. ef6:, Db6 13. fg7:, Lg7: 14. 0-0, Lb7 15. Lf4, 0-0 16. Te1, Ld5 17. b3, Tfe8 18. Pg5, h6 19. Pf7:, Kf7: 20. Dh5, Ke7 21. Lh6:, Th8 22. Lg5, Kd6 23. Df7, Lf8 24. Lf4, e5 25. Le5:, Pe5: 26. Df6, Kc7 27. De5:, Ld6 28. Dd5:, Lh2: 29. Kf1, Ld6 30. Tac1, Kb8 31. g3, Ta2: 32. Te6, Da5 33. Td6:, Dd2 34. Db5:, Kc8 35. Lf5, Kc7 36. Db6 mat (1-0)

Jodendom

Van de twee grote wereldgodsdiensten weten we nu hoe deze in de loop der tijden tegenover het schaakspel stonden. Hoe was dat bij het jodendom? Victor Keats schreef in 1992 een artikel, 'Did the Talmud include Chess?'. Het in de talmood vermelde spel *iskunderi* wordt namelijk in oudere geschriften in verband gebracht met het schaakspel. De talmood is omstreeks 500 na Christus gereedgekomen, met als basis de *misjnas*, waarin allerlei levenswysheden en zeden zijn vastgelegd in spreken. De talmood wordt wel gezien als een reusachtige encyclopedie, waarin al het wetenswaardige is opgenomen, zij het op weinig systematische of geordende wijze, zodat het moeilijk is er de weg te vinden. Het in de talmood vermelde spel moet in elk geval belangrijk genoeg zijn geweest om daaraan een misjna te wijden. Hoe men er werkelijk tegenover stond is ons niet geheel duidelijk. Of *iskunderi* ook inderdaad op het schaakspel betrekking heeft is ook nog een vraag. De beroemde joodse schaak-auteur M. Steinschneider, wiens werk in A. van der Lindens *Geschiede* is opgenomen, meent dat er eerder van dammen sprake is. Enkele etymologen zouden *iskunderi* verklaren uit de naam Iskander (Alexander). Het spel zou berusten op datgene wat Alexander de Grote in India aantrof en wat wij kennen als *chaturanga*. Dat het schaakspel zoals wij dat kennen in de tijd van de christelijke verboden bij de joden toch ruim verbreid

was, blijkt onder andere uit een Hebreeuws schaakgedicht uit die tijd van Abraham ibn Esra (1167) als een der eerste beroemde schaakauteurs onder de joden.

De relatie tussen schaken en religie blijkt niet alleen uit de literatuur. Ook in de beeldende kunst kan men deze waarnemen. Daarbij valt te denken aan de vele schaakfresco's, intarsia en reliëfwerken in kathedralen, kerken en kloosters. Tevens aan het beroemde altaarstuk 'San Nicolaò, San Pedro e Santa Clara' uit de veertiende eeuw, dat zich thans bevindt in het Museo de Mallorca te Palma. Ook vele emblemata en andere religieus getinte prenten, veelal van beroemde kunstenaars onder de jezuïeten, gebruiken het schaakspel tot meerdere eer van God. Daarin komt het spel niet altijd in de meest gunstige zin tot uiting. Wij denken bijvoorbeeld aan het embleem uit Joannes David, *Veridicus Christianus*, Antwerpen 1601.

Wij vermelden hier een aantal werken uit de MEC-bibliotheek waarin veel over schaken en religie te vinden is.

1. Joachim A. Frank, *Schaakbrevier*
2. Norman Knight, *Chess Pieces*
3. Norman Knight en Will Guy, *King, Queen and Knight*
4. Silbermann en Unzicker, *Geschiedenis van het schaakspel*, deel I.
5. W. Litmanowicz, *Szachy od A do Z*

Als illustratie bij dit artikel lijkt een afbeelding van Santa Theresa de Avila, houtsned, Valencia 1513, op zijn plaats. Een grotere reproductie is te bewonderen in het museum van het MEC en is, zoals vrijwel alle foto's daarin, vervaardigd door Daniël de Mol uit Wetteren (België), aan wie wij nog steeds veel dank verschuldigd zijn.

BOEKBESPREKINGEN

Biografieën

De Amerikaanse uitgeverij Caissa is gespecialiseerd in publicaties over oude toernooien en oude meesters. Prachtige boeken voor mensen die in de schaakgeschiedenis geïnteresseerd zijn. Dit keer verscheen een fraai boek over een vergeten grootmeester wiens schaakcarrière slechts een vijftal jaren duurde. Zijn naam? William Ewart Napier... Nooit van gehoord? Vandaar dit boek.

- 1) John Hilbert: **Napier: The Forgotten Chess-master** Caissa Editions Yorklyn 1997, 354 pag. ISBN 0-939433-51-6 Prijs \$ 42.--

Openingen

Bij Batsford zijn openingsboeken verschenen die opvallende gelijkenis vertonen met de serie Openings Guides van uitgeverij Chess Press uit 1997: dezelfde opzet, layout en auteurs. In de Batsford-serie worden het Koningsgambiet (2), het Budapestergambiet (3) en de

Tarrasch-variant van het Frans (4) behandeld. Wie het Nimzo-Indisch onder de knie wil krijgen, kan terecht bij Tony Kosten (5). Op educatieve wijze - *the read and play method* - worden de kenmerken van deze opening besproken. Aan de andere kant verscheen ook bij Batsford een boek hoe je de Indische openingen moet bestrijden (6) en waarschuwt Van der Tak (7) voor de valkuilen in deze openingen. De witspeler die zich niet wil laten verrassen in het begin, moet het boek van Donaldson (8) bestuderen. Een koningsfianchetto in combinatie met c4 is inderdaad zeer solide. Veel pittiger is de Grand Prix Attack in het Siciliaans (9). Meteen met f4 de beuk erin. Ook Judith Polgar hanteert dit wapen soms en met succes. Wie de platgebaande wegen wil verlaten heeft dit geen ruime keuze. Een nieuwe versie van Georgi Orlov over de Black Knight's Tango (10) verscheen bij Batsford. Eerst de twee paarden eruit en dan kijken we wel verder. Nog bonter maakt Reinhard Schlenker (11) het met zijn Franco-Polnisch (1.e4, e6 2.d4, b5). Maar baas boven baas is William L. Williams (12) met zijn Williams-gambiet: 1.f4, d5 2.e4. Een kwestie van smaak. Ten slotte ontvingen wij van uitgeverij Reinhold Dreier Band twee over de Moderne Ben-Oni (13). Auteur Attila Schneider draagt het boek op aan zijn vrouw die hem van tevoren gewaarschuwd had er niet aan te beginnen. En zij kreeg gelijk.

- 2) Neil McDonald: **The King's Gambit**
Batsford London 1998, 160 pag.
ISBN 0-7134-8451-9 Prijs £ 14,99
- 3) Bogdan Lalic: **The Budapest Gambit**
Batsford London 1998, 160 pag.
ISBN 0-7134-8456-X Prijs £ 14,99
- 4) John Emms: **The French Tarrasch**
Batsford London 1998, 144 pag.
ISBN 0-7134-8461-6 Prijs £ 14,99
- 5) Tony Kosten: **Mastering the Nimzo-Indian**
Batsford London 1998, 140 pag.
ISBN 0-7134-8383-0 Prijs £ 12,99
- 6) Graham Burgess/Steffen Pedersen: **Beating the Indian Defences** Batsford London 1997, 192 pag.
ISBN 0-7134-7801-2 Prijs £ 13,99
- 7) Bram van der Tak: **Taktiek in de openingen 5: Indische openingen** Interchess BV Alkmaar 1998, 156 pag.
ISBN 90-5691-031-0 Prijs f 24,75
- 8) John Donaldson: **A Strategic Opening Repertoire** ICE Publication Seattle 1998, 142 pag.
ISBN 1-879479-76-1 Prijs \$ 14,95
- 9) Gary Lane: **The Grand Prix Attack**
Batsford London 1997, 176 pag.
ISBN 0-7134-8230-3 Prijs £ 13,99
- 10) Georgi Orlov: **The Black Knight's Tango**
Batsford London 1998, 128 pag.
ISBN 0-7134-8349-0 Prijs £ 12,99
- 11) Rainer Schlenker: **Franco-Polnisch** Edition Randspringer Villingen-Schwenningen 1997, 96 pag.
ISBN 3-931192-07-5 Prijs DM 16,80
- 12) William Williams: **The Williams Gambit** Caissa Editions Yorklyn 1997, 64 pag.
ISBN 0-939433-50-8 Prijs \$ 10.--

- 13) Attila Schneider: **Die Komplette Moderne Benoni-Verdediging, Band 2**
Reinhold Dreier Ludwigshafen 1997, 224 pag.
ISBN 3-929376-52-0 Prijs DM 36,80

Leerboeken

Bij Joachim Beyer Verlag zijn drie leerboeken verschenen. Het eerste (14) is speciaal bedoeld voor kinderen - ooit gehoord van de Euwe-test? - het tweede (15) legt de nadruk op de openingen en het derde (16) is van alles en nog wat. Batsford gaf twee leerboeken uit speciaal geschreven voor kinderen. In beide gevallen is het geschreven door trainers. Kostyev (17) geeft 40 tips met praktijkvoorbeelden. Ward en Emms (18) geven oefeningen waarbij het eindspel veelvuldig aan bod komt. In dit boek staan geen adviezen. De lezer moet het zelf maar uitzoeken.

- 14) Markus Spindler: **Schachlehrbuch für Kinder**
Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 116 pag.
ISBN 3-88805-254-8 Prijs DM 29,80
- 15) Alfred Brinckmann/Jerzy Konikowski: **Lehrbuch des Schachspiels**
Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 226 pag.
ISBN 3-88805-244-0 Prijs DM 34,80
- 16) Kurt Richter/Jerzy Konikowski: **Mein erstes Schachbuch** Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 192 pag.
ISBN 3-88805-245-9 Prijs DM 34,80
- 17) Alexander Kostyev: **From Beginner to Expert in 40 Lessons** Batsford London 1998, 148 pag.
ISBN 0-7134-4114-3 Prijs £ 11,99
- 18) Chris Ward/John Emms: **Chess Choice Challenge**
Batsford London 1998, 144 pag.
ISBN 0-7134-8224-9 Prijs £ 11,99

Middenspel

Max Euwe was een groot didacticus. Zijn boeken werden wereldwijd vertaald en uitgegeven. Nu nog, bijna een halve eeuw later, worden zijn boeken opnieuw herdrukt. Beyer Verlag bracht de beroemde Meester-Amateur-serie opnieuw uit (19 t/m 21) en ook de Duitse versie van *Positie- en combinatiespel* (22). John Nunn maakte voor Batsford een up-date van *Oordeel en Plan* (23). Jan van Reek gebruikte artikelen van Euwe als basis van zijn nieuwe boek (24) over praktische strategie in het schaken. Je zou kunnen zeggen dat Dvoretzky en Yusupov de Euwes van onze tijd zijn. Hun trainingsboeken zijn nu al bijna klassiek te noemen. Onlangs verscheen het vijfde en laatste deel uit de serie (25). Onderwerp van het boek is aanval en verdediging. Byron Jacobs (26) treedt in de voetsporen van Alexander Kotov, die in zijn boek *Think like a Grandmaster* het belang van goed analyseren benadrukte.

- 19) Max Euwe/Walter Meiden: **Meister gegen Amateur** Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 212 pag.
ISBN 3-88805-246-7 Prijs DM 34,80
- 20) Max Euwe/Walter Meiden: **Amateur wird Meister**
Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 260 pag.
ISBN 3-88805-247-5 Prijs DM 36,80

- 21) Max Euwe/Walter Meiden: **Meister gegen Meister**
Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 226 pag.
ISBN 3-88805-248-3 Prijs DM 34,80
- 22) Max Euwe: **Positions- und Kombinations-Spiel im Schach** Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1996,
116 pag. ISBN 3-88805-194-0 Prijs DM 24,80
- 23) Max Euwe: **Judgment and Planning in Chess**
Batsford London 1998, 174 pag.
ISBN 0-7134-8436-5 Prijs £ 14,99
- 24) Jan van Reek: **Max Euwe: Praktische strategie**
STES Margraten 1997, 200 pag.
ISBN 90-74827-32-2
- 25) Mark Dvoretzky/Artur Yusupov: **Attack and Defence** Batsford London 1997, 288 pag.
ISBN 0-7134-8214-1 Prijs £ 17,99
- 26) Byron Jacobs: **Analyse to win**
Batsford London 1997, 144 pag.
ISBN 0-7134-7804-7 Prijs £ 14,99

Eindspel (R 12-148)

De Nederlandse grootmeester correspondentieschaak Van Perlo heeft zijn eindspelreeks voltooid. Deel 3 behandelt toreneindspelen (27) en in het - voorlopig? - laatste deel (28) komen het paard en de loper aan bod. Mednis (29) bundelde een aantal eindspelartikelen die hij eerder in Duitse bladen publiceerde. John Nunn schreef een boek (30) over de tactiek in het eindspel.

Het is inderdaad opvallend hoe tactische wendingen, zoals bijvoorbeeld pat, een rol spelen in de taxatie van een stelling. Uit België ontvingen wij een boek over eindspelstudies (31). Drie Zuiderburen op leeftijd - zij noemen zich schertsend de drie musketiers - sloegen de handen ineen en produceerden een keurig werk voor de leden van de ARVES.

- 27) Ger van Perlo: **Spelen met eindspelen 3: Toreneindspelen II** Interchess BV Alkmaar 1997, 158 pag. ISBN 90-5691-019-1 Prijs f 24,75
- 28) Ger van Perlo: **Spelen met eindspelen 4: Loperen Paardeindspelen** Interchess BV Alkmaar 1998, 156 pag. ISBN 90-5691-032-9 Prijs f 24,75
- 29) Edmar Mednis: **Endspieltraining - nicht nur für Anfänger** Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 226 pag. ISBN 3-88805-256-4 Prijs DM 34,80
- 30) John Nunn: **Tactical Chess Endings**
Batsford London 1998, 208 pag.
ISBN 0 7134 5937 9 Prijs £ 13,99
- 31) Ignace Vandecasteele: **Flemish Miniatures: 123 Chess Endgame Studies** G. Michiels Tongeren 1997 182 pag. ISBN 90-9011612-5

Toernooien

In 1997 werden voor de 25ste keer de Dortmunder Schachtage gehouden. Vanwege het jubileumjaar was er een ijzersterke bezetting. Overtuigend winnaar werd Vladimir Kramnik. Alles werd vastgelegd in een overzichtelijk boekje (32). Ook Groningen heeft een lange schaaktraditie, maar 1997 was toch een heel bijzonder toernooi, omdat ook (de aanloop naar) het wereldkam-

pioenschap in Groningen gehouden werd (33). Te hopen valt niet dat Groningen in 1998 daarvoor 'beloond' wordt met een concurrerend WK in Las Vegas. Tilburg is ook een schaakstad. Na jarenlang de Interpolis-toernooien te hebben gehuisvest heeft Fontys de fakkel overgenomen. Kasparov mocht in 1997 het aanstormend talent de les lezen, maar slaagde daar maar ten dele in. Interchess legde het gebeuren in een stevig en mooi boek vast (34). Als het aan de KNSB ligt, is een andere traditie beëindigd: namelijk de halve finale van het Nederlands Kampioenschap (35). Voor de laatste konden de kandidaten onderling om twee plaatsbewijzen strijden. Het werden Karel van der Weide en Sipke Ernst.

- 32) Jerzy Konikowski/Andreas Krois/Gerd Treppner: **Die 25. Internationalen Dortmunder Schachtage**
Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 120 pag.
ISBN 3-88805-296-3 Prijs DM 24,80
- 33) Erik Hoeksema et al.: **Groningen 1997/ Lausanne 1998** Stichting Topschaak Groningen Groningen 1998, 350 pag. ISBN 90-801288-6-4
- 34) Dirk Jan ten Geuzendam: **Fontys Schaaktoernooi Tilburg 1997** Interchess BV Alkmaar 1998, 192 pag. ISBN 90-5691-033-7 Prijs f 42,-
- 35) Anjo Anjewierden: **Halve finale NK 1998**
Stichting Topschaak Twente Enschede 1998, 80 pag. Prijs f 8,50

Diversen

De discussie over de oudste schaakclub van Nederland liep in 1997 hoog op. Maar liefst drie verenigingen claimden dit predikaat. Over welke vereniging het mooiste jubileumboek heeft uitgegeven bestaat geen twijfel. Dat is Philidor Leeuwarden (36). Honderdvijftig jaren werden in ruim 300 bladzijden weergegeven. De Amsterdamse vereniging De Pion vierde in 1997 haar 80-jarig bestaan. Een echte familieclub met veel Coomansbloed. Mede-oprichter George Coomans leeft nog steeds. Een prima gelegenheid om de geschiedenis nu vast te leggen (37). Ten slotte de kliekjes: Reinhardt Munzerts boek over schaakpsychologie (38) is weer herdrukt, Hanon Russell heeft zijn kalender voor 1999 al klaar (39) en Kon Grivainis werd wereldkampioen correspondentieschaak met de fantastische score van 13,5 uit 14 partijen (40).

- 36) Albert van der Wal/Siep Postma/Eddie Scholl/Dik Kruihof: **Koninklijke Schaakclub Philidor 1847-1997** eigen beheer 1997, 336 pag.
- 37) Chris Alberti: **Hoe diep zitten de wortels?**
R.-K. Schaakvereniging De Pion Amsterdam 1997, 108 pag.
- 38) Reinhard Munzert: **Schachpsychologie**
Joachim Beyer Verlag Hollfeld 1998, 390 pag.
ISBN 3-88805-467-2 Prijs DM 19,80
- 39) Hanon Russell: **1999 International Chess Calendar** Russell Enterprises Milford 1998, 28 pag. \$ 9,95
- 40) Kon Grivainis: **Winning Correspondence Chess**
Caissa Editions Yorklyn 1997, 76 pag.
ISBN 0-939433-24-9 Prijs \$ 14,-

Deze Nieuwsbrief is een uitgave die bestemd is voor de donateurs van het Max Euwe-Centrum. U kunt de Nieuwsbrief regelmatig ontvangen door donateur te worden van de Stichting Max Euwe-Centrum, door een bedrag van minimaal f 25,- per kalenderjaar (meer mag ook) over te maken op Postbankrekeningnummer 5401670 t.n.v. Stichting Max Euwe-Centrum te Amsterdam. Of door te bellen: 020-6257017 waarbij u advies omtrent betaling mag verwachten. Opmerkingen of kritiek op de inhoud van de Nieuwsbrief zal gaarne worden aanvaard, als dat de kwaliteit kan verbeteren.

DIVERSEN

Schaakboeken(ruil)markt

Op zaterdag 21 november 1998 zal weer een schaakboeken(ruil)markt in het Max Euwe-Centrum worden georganiseerd.

Geïnteresseerden kunnen schriftelijk tot 7 november aanstaande een gratis plaats reserveren.

Transferium Arena

Wanneer u het Max Euwe-Centrum uit de richtingen Amersfoort, Utrecht of Haarlem per auto wenst te bezoeken, is het verstandig uw vervoermiddel te parkeren in het Transferium Arena.

Deze beveiligde parkeergarage ligt onder het stadion ArenA, 250 meter van het metrostation Bijlmer.

Parkeren in het Transferium kost f 12,50 per dag.

Bij de balie krijgt u maximaal twee gratis retourkaartjes voor de metro naar het centrum van Amsterdam.

Met die metro spoort u in een kwartier naar het station Weesperplein. Met dezelfde kaartjes rijdt u met tramlijn 6, 7 of 10 naar het vlak bij het Max Euweplein gelegen Leidseplein. Welkom.

Het Max Euwe-Centrum stelt goede ideeën op prijs. Degenen die met ons mee willen denken over mogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld (schaak)tentoonstellingen of andere activiteiten, worden verzocht ons met een briefje daarvan op de hoogte te stellen. Schaakboeken-verzamelingen kan men legateren aan stichtingen als het Max Euwe-Centrum. Als u zelf daarover denkt of iemand kent met deze gedachte, houden wij ons van harte aanbevolen.